

**Ed.**

**697. Nefndarálit**

[215. mál]

um frv. til l. um skattskyldu innlánsstofnana.

Frá minni hl. fjárhags- og viðskiptanefndar.

Frv. til laga um skattskyldu innlánsstofnana er augljóslega snöggsóðil og þarfnast ítarlegrar endurskoðunar ef setja á reglur um svo flókið viðfangsefni. Í umsögn Sambands ísl. viðskiptabanka og Sambands ísl. sparisjóða segir svo orðrétt:

**„Umrætt frv. er stuttfort og við undirbúning þess hefur augljóslega ekki gefist tími til að athuga og taka afstöðu til ýmissa veigamikilla atriða varðandi skilgreiningu á stofni til útreiknings á fyrirhuguðum tekjuskatti innlánsstofnana.“**

Síðan eru talin upp sjö veigamikil atriði sem þarfnast ítarlegrar skoðunar áður en löggjöf um skattskyldu innlánsstofnana yrði fullburða. (Sjá fskj. I, töluliði 1—7 að báðum meðtöldum).

Þá hafa einstakir bankar mótmælt mismun sem felst í frv., sbr. bréf, dags. 29. mars s. l., frá Sambandi viðskiptabankanna og sparisjóðanna og frá Iðnaðarbanka Íslands hf., dags 19. mars, þar sem mótmælt er skattlagningu á veðdeild bankans, sbr. skattfrelsi Stofnlánadeildar samvinnufélaganna og fleiri hliðstæðra stofnana.

Ítrekað hefur verið spurt um hvort ætlunin sé að auka vaxtabil til þess að standa undir þessari skattlagningu. Fram kemur í umsögn Seðlabankans (fskj. II) að auka þurfi vaxtabilið

í þessu skyni um 0,7—0,9% eftir því, hvort afurðalánavextir eru meðtaldir eða ekki — að öðrum kosti rýri skattlagningin eiginfjárstöðu innlánsstofnana.

Engin svör hafa fengist frá stjórnarsinum um það, hvort ætlunin sé að mæta skattlagningunni 1) með hækkun útlánsvaxta, 2) lækkun vaxta af sparifé eða 3) með rýrnun eiginfjárstöðu banka og sparisjóða. Ljóst er að lagareglur skortir sem tryggja eiginfjárstöðu innlánsstofnana og þar með öryggi sparifjáreigenda, en slíkar lagareglur eru í öllum vestrænum löndum.

Öll framangreind rök hníga í þá átt, að þetta frv. sé ekki nægilega undirbúið og að allar forsendur skorti til þess að leggja á slíkan skatt eins og sakir standa, m. a. ákvæði í lögum um lágmarkskröfur til eiginfjárstöðu innlánsstofnana. **Því leggjum við til að frv. verði vísað til ríkisstjórnarinnar.**

Alþingi, 26. mars 1982.

Kjartan Jóhannsson,  
fundaskr.

Lárus Jónsson,  
frsm.

Sigurlaug Bjarnadóttir.

## Fylgiskjal I.

### **Samband ísl. viðskiptabanka.**

### **Samband ísl. sparisjóða.**

### **Umsögn um tæknileg atriði er varða frv. um skattskyldu innlánsstofnana.**

Samband ísl. viðskiptabanka og Samband ísl. sparisjóða hafa sent greinargerð til fjárhags- og viðskiptanefndar efri deildar Alþingis þar sem ítarlega er lýst afstöðu viðskiptabanka og sparisjóða til fram komins frumvarps um skattskyldu innlánsstofnana. Meginniðurstöður greinargerðarinnar eru þær, að álagning tekjuskatts og eignarskatts á innlánsstofnanir yrði að verulegu leyti í ósamræmi við skattfrelsisákvæði almennra skattalaga, en að öðru leyti rof fyrirheita sem fjölmennum landssamtökum voru gefin við stofnun hlutfélagsbankanna. Viðbótarskattlagning á banka og sparisjóði mundi jafnframt ganga þvert á þær kröfur sem gerðar eru til þessara stofnana um rekstraröryggi og fjárhagslegan styrk. Í greinargerðinni er lögð áhersla á að ef byrðum af aukinni skattheimtu yrði ekki velt yfir á herðar lántakenda eða innstæðueigenda mundi skattheimtan leiða til rýrnandi trausts á innlánsstofnununum og að öllum líkindum valda því, að ýmsar minni stofnanir yrðu fljótlega að hætta rekstri. Þá er bent á að rekstrarafkoma innlánsstofnana sé alfarið í höndum ríkisvaldsins og að einkaaðilar eigi hlutfallslega litla eignaraðild að þessum stofnunum. Óeðlilegur hagnaður einkaaðila sé því ekki röksemd fyrir aukinni skattheimtu á innlánsstofnanir. Með skírskotun til þessara sterku röksemda hafa Samband ísl. viðskiptabanka og Samband ísl. sparisjóða lagt eindregið til að framangreint frumvarp nái ekki fram að ganga.

Þótt forráðamenn innlánsstofnananna leyfi sér því að vænta þess, að aukin tekjuþörf ríkissjóðs verði ekki látin ráða framgangi þessa frumvarps, þykir rétt af hálfu þessara stofnana að gera nú þegar grein fyrir ýmsum tæknilegum atriðum sem varða hugsanlega álagningu tekjuskatts og eignarskatts á viðskiptabanka og sparisjóði. Þótt með frumvarpinu sé stefnt að því að taka af innlánsstofnunum skattfrelsi sem þær hafa að verulegu leyti samkvæmt almennum lögum, hlýtur að mega vænta þess, að ekki verði litið fram hjá ýmsum öðrum meginjónarmiðum, er varða framkvæmd skattamála, þannig að fyrirhuguð skattlagning verði ekki enn þungbærari fyrir innlánsstofnanirnar og viðskiptaaðila þeirra en almennar skattareglur gefa tilefni til. Hér þarf fyrst og fremst að hafa í huga þá meginreglu,

að tæknileg ákvæði um ákvörðun skattstofna verður að sníða eftir eðli þess atvinnurekstrar sem í hlut á.

Umrætt frumvarp er stuttort og við undirbúning þess hefur ljóslega ekki gefist tími til að athuga og taka afstöðu til ýmissa veigamikilla atriða varðandi skilgreiningu á stofni til útreiknings á fyrirhuguðum tekjuskatti innlánsstofnana.

Hér á eftir skal því gerð grein fyrir atriðum sem þarfnast ítarlegrar skoðunar ef samþykka á álagningu tekjuskatts á innlánsstofnanir þrátt fyrir þau þungvægu rök sem gegn því mæla, og einnig verður vikið að þeim hugmyndum að leggja eignarskatt á þessar stofnanir.

### **1. Heimildir til frádráttar frá tekjum vegna niðurfærslu útlána og veittra ábyrgða.**

Í 3. gr. frumvarpsins er gert ráð fyrir því, að ákvæði 2. málslíðs 3. tl. 1. mgr. 31. gr. laga nr. 75/1981 gildi ekki við ákvörðun tekjuskattstofns innlánsstofnana. Í því ákvæði skattalaganna, sem hér er vísað til, segir að útistandandi viðskiptaskuldir í árslok sé heimilt að færa niður um allt að 5% og telja þá fjárhæð til frádráttar skattskyldum tekjum. Í 74. gr. skattalaganna eru útistandandi viðskiptaskuldir í þessu sambandi skilgreindar sem kröfur sem stofnast hafa vegna sölu á vörum og þjónustu og falla í gjalddaga innan eins árs frá því að til þeirra var stofnað.

Í athugasemdum með 3. gr. frumvarpsins segir m. a. að framangreint ákvæði í 31. gr. skattalaganna „gildi almennt ekki um kröfur þær sem aðilar eiga á aðra vegna lánastarfsemi, en til að taka af öll tvímæli sé lagt til að það sé berlega tekið fram að ákvæðið gildi ekki um innlánsstofnanir.“

Þótt þessa umsögn megi til sanns vegar færa er langt frá því að hún segi alla söguna um þetta atriði. Raunar er flókið mál afgreitt hér með allt of einföldum hætti á þann hátt að neita innlánsstofnunum um hliðstæðan skattalegan frádrátt og önnur atvinnufyrirtæki í landinu njóta. Þá er alls ekki litið til ákvæða um þetta atriði í skattalöggjöf í nágrannalöndunum.

Í þessu sambandi skal lögð áhersla á að auk framangreindrar heimildar til 5% niðurfærslu viðskiptakrafna hafa almenn fyrirtæki í landinu heimild til 10% skattalegrar niðurfærslu vörubirgða. Almenn atvinnufyrirtæki stunda ekki beina útlánastarfsemi þannig að þau hafa samkvæmt þessu heimild til verulegrar skattalegrar niðurfærslu á helstu eignaliðum sínum öðrum en varanlegum rekstrarfjármunum.

Þau fyrirtæki og stofnanir, sem einkum reka beina útlánastarfsemi, eru innlánsstofnanir, ýmsir lánasjóðir og váttryggingarfélag. Flest váttryggingarfélagin hafa verið háð skattskyldu samkvæmt almennum skattalögum, en innlánsstofnanir og lánasjóðir ekki. Nokkur hluti af lánastarfsemi váttryggingarfélaganna hefur verið í formi viðskiptareikningsskulda og skammtímavíxla til viðskiptamanna sinna, en slíkar kröfur njóta framangreindrar 5% niðurfærslu. Þá er þess að gæta, að samkvæmt skattalögunum njóta váttryggingarfélagin heimilda til að draga frá tekjum sínum það fé sem þau færa í árslok í iðgjaldasjóð vegna þess hluta iðgjalda, sem fellur á næsta reikningsár, og í bótasjóð til að inna af hendi áfallnar skyldur sínar við váttryggingartaka. Á það hefur verið bent, að þessir tæknilegu sjóðir váttryggingarfélaganna séu um sumt hliðstæðir vörubirgðum hjá almennum fyrirtækjum, með öfugu formerki þó. Réttur til að leggja í þessa sjóði hefur skattalega sömu áhrif og réttur til niðurfærslu vörubirgða.

Ljóst er að útlán og veittar ábyrgðir innlánsstofnana eru um sumt hliðstæðir liðir og viðskiptakröfur annarra fyrirtækja og um sumt hliðstæðir vörubirgðum. Engin rök eru fyrir því að synja innlánsstofnunum alfarið um þann rétt að færa útlán sín og ábyrgðir niður til öryggis við skattauppgjör með hliðstæðum hætti og færa má niður sambærilega efnahagsliði í ársreikningum annarra atvinnufyrirtækja. Að sjálfsgöðu þarf að sníða niðurfærsluréttinum hæfilegan stakk með hliðsjón af þeirri áhættu, sem um er að ræða, og þeim öryggiskröfum,

sem gerðar eru. Eins og sjá má á meðfylgjandi yfirliti eru rúmar heimildir til niðurfærslu útlána og ábyrgða innlánsstofnana í skattalöggjöf annarra Norðurlanda. Heildarheimild til niðurfærslu útlána er þannig á bilinu 3—6%, en í Finnlandi og Noregi er takmörkun á niðurfærslu hvers einstaks árs.

## **2. Frádráttarbærni gjalda vegna lífeyrisskuldbindinga.**

Margar innlánsstofnanir hér á landi hafa tekið á sig verulegar lífeyrisskuldbindingar vegna starfsmanna sinna umfram þær skuldbindingar að greiða iðgjöld til lífeyrissjóða á móti framlögum starfsmanna. Hér er fyrst og fremst um að ræða ríkisviðskiptabankana þrjá og þá sparisjóði sem greiða iðgjöld til Lífeyrissjóðs starfsmanna ríkisins eða lífeyrissjóða starfsmanna sveitarfélaga, en hlutafélagsbankarnir og stærri sparisjóðirnir hafa allir tekið á sig sérstakar lífeyrisskuldbindingar samkvæmt heildarkjarasamningi við Samband ísl. banka-  
manna.

Útreikningur á höfuðstólsverðgildi þessara skuldbindinga hjá einstökum stofnunum hefur ekki verið framkvæmdur með reglubundnum hætti, en nýlegar athuganir benda til að miðað við áframhaldandi verðbólguþróun, núverandi ávöxtunarmöguleika og fleiri atriði nemi þessar skuldbindingar og árlegar hækkanir þeirra verulegum fjárhæðum. Eru flestar stofnanir nú farnar að taka tillit til þess í ársreikningum sínum.

Eðli málsins samkvæmt ættu árlegar hækkanir á útreiknuðum lífeyrisskuldbindingum tvímælalaust að vera frádráttarbærar við ákvörðun tekjuskattsstofns. Bein ákvæði um þetta atriði er þó ekki að finna í hinum almennu skattalögum enda hafa innlánsstofnanir nokkra sérstöðu að því er þessar skuldbindingar varðar. Verði innlánsstofnanir gerðar tekjuskattskyldar er því nauðsynlegt að kveða skýrt á um skattalegan rétt þeirra að því er þetta atriði varðar.

Í meðfylgjandi töflu kemur fram að öll gjöld vegna lífeyrisskuldbindinga eru yfirleitt frádráttarbær til skatts í nágrannalöndunum.

## **3. Afmörkun vaxta og verðbóta í skattauppgjöri.**

Í nágrannalöndunum miðast afmörkun vaxtatekna og vaxtagjalda í skattauppgjörum innlánsstofnana ýmist við gjaldfallna vexti eða áfallna vexti til uppgjörsdags, sbr. meðfylgjandi yfirlit.

Reglan í þessu efni hér á landi samkvæmt almennum skattalögum er að miða við áfallna vexti og verðbætur til loka reikningsársins. Þessi regla er í meginatriðum notuð í ársreikningum innlánsstofnana, og beint liggur því við að nota hana í skattauppgjörum þessara stofnana ef til skattlagningar kæmi.

Í þessu sambandi þarf hins vegar að hafa í huga að reikningsskilaaðferðir innlánsstofnana varðandi árlega afmörkun áfallinna vaxta og verðbóta hafa enn ekki verið samræmdar. Mismunandi aðferðir í þessu efni geta leitt til mjög mismunandi niðurstaðna um skattstofn og skapað óeðlilega mismunun milli stofnana.

Ef til skattlagningar kæmi er því nauðsynlegt að settar verði skýrar reglur um framkvæmd meginatriða á þessu sviði þannig að innlánsstofnanirnar sitji nokkurn veginn við sama borð. Ef ekki þykir henta að setja fyrirmæli um meginatriði þessara n.ála í lög þyrfti að lögfesta fyrirmæli um útgáfu framkvæmdareglna um þetta efni.

## **4. Útreikningur verðbreytingafærslu.**

Óumdeilt er að ákvæði skattalaganna um útreikning verðbreytingafærslu eru ónákvæm, en kosturinn við þau felst í einföldum útreikningi, auk þess sem aðferðin gefur nægilega nákvæmni í flestum tilvikum í almennum atvinnurekstri.

Ljóst er að eignasamsetning innlánsstofnana skapar þeim sérstöðu að þessu leyti og nauðsynlegt virðist að athugað verði til hlítar hvort ástæða sé til að setja sérreglur um útreikning verðbreytingafærslu hjá innlánsstofnunum ef til tekjuskattlagningar þeirra kemur.

Hér er um allflókið mál að ræða og skal því ekki farið út í einstök atriði að öðru leyti en því að benda á að rétt og nauðsynlegt gæti verið að taka í þessu sambandi sérstakt tillit til innborgunar nýs hlutafjár hjá hlutafélagsbönkunum. Innborgun nýs hlutafjár hefði þá áhrif til hækkunar á gjaldfærslu eða lækkunar á tekjufærslu strax á innborgunarári. Útboð nýs hlutafjár er ekki algengt í almennum atvinnurekstri, en hlutafjárútboð hafa verið alltið hjá hlutafélagsbönkunum á seinni árum og aukin skattheimta, samhliða væntanlegum lágmarkskröfum um eiginfjárstöðu, mundi auka líkurnar á nauðsyn innborgunar nýs eigin fjár til að mæta auknum umsvifum.

#### **5. Sérstakur skattfrádráttur eða skattfrelsi stofnana með veika eiginfjárstöðu.**

Eins og ítarlega er fjallað um í áður nefndri greinargerð til fjárhags- og viðskiptanefndar efri deildar Alþingis hafa lágmarkskröfur um eiginfjárstöðu innlánsstofnana ekki verið lögfestar hér á landi ef undan eru skilin ófullnægjandi ákvæði í lögum um sparisjóði frá árinu 1941. Í löggjöf annarra Norðurlanda er að finna allstrangar kröfur í þessu efni, og reynslan hefur sýnt að full þörf er á slíkum lagaákvæðum héraðs. Hafa löggjafartillögur um það þegar komið fram og vænta má lögfestingar slíkra reglna áður en mörg ár líða.

Óháð öllum lagareglum er ljóst að innlánsstofnun fær ekki starfað til lengdar nema henni takist að halda viðunandi hlutfalli milli eigin fjár og heildarskuldbindinga í formi innlána og ábyrgða. Álagning tekjuskatts og eignarskatts yrði innlánsstofnunum að sjálf-sögðu alvarlegur fjötur um fót í þessu efni og gæti í ýmsum tilvikum ríðið baggamuninn um getu stofnunar til áframhaldandi rekstrar. Hættan, sem felst í aukinni skattlagningu, er hliðstæð fyrir allar innlánsstofnanir, en mest er hún kannske fyrir sparisjóðina sem flestir eru sjálfseignarstofnanir og geta því ekki aukið eigið fé sitt með nýjum framlögum frá eigendum.

Framangreind hættu leiddi til þess, að sparisjóðir hafa verið tekjuskattsfrjálsir í Noregi frá árinu 1976, og einnig má nefna að allt til ársins 1972 giltu í Svíþjóð sérstakar skattfrádráttarreglur fyrir sparisjóði sem höfðu veika eiginfjárstöðu.

Þegar til þessa er litið má ljóst vera að mjög varhugavert er að leggja tekjuskatt á innlánsstofnanir án tillits til fjárhagsstöðu þeirra og getu til að fullnægja lágmarkskröfum um rekstraröryggi. Nái fyrirbyggjandi frumvarp meirihlutafylgi á Alþingi verður því að athuga þetta atriði sérstaklega og setja í frumvarpið nauðsynleg ákvæði um sérstakan skattfrádrátt eða skattfrelsi innlánsstofnana með hlutfallslega eiginfjárstöðu undir tilteknu marki.

#### **6. Ákvörðun skattstofns á fyrsta skattári.**

Í bráðabirgðaákvæðum I—III í frumvarpinu er kveðið á um endurmat, fyrningarstofn og stofn til söluhagnaðar vegna eigna sem keyptar voru fyrir gildistöku laganna. Þá er þar einnig kveðið á um stofn til verðbreytingafærslu. Í athugasemdum við þessi ákvæði segir jafnframt að þar sem umræddar stofnanir hafi ekki verið skattskyldar fram að þessu þyki ekki rétt að taka tillit til afkomu liðinna ára við skattlagningu þeirra nú. Af þeirri ástæðu sé þeim t. d. ekki heimil yfirfærsla á rekstrartapi sem kann að hafa myndast á rekstrarárinu 1981 eða fyrr.

Í þessu sambandi verður að benda á að margvísleg ákvörðunatriði, önnur en þau sem minnst er á í frumvarpinu, hljóta að valda óvissu við ákvörðun á tekjuskattsstofni á fyrsta skattári. Til að draga úr þessari óvissu, og tryggja viðunandi samræmi milli stofnana, er nauðsynlegt að settar verði reglur um öll meginatriði sem hér koma við sögu. Slíkar reglur þyrfti að setja annaðhvort í löginn sjálf eða lögfesta fyrirmæli um gerð þeirra.

## **7. Eignarskattur.**

Í þeirri greinargerð, sem viðskiptabankar og sparisjóðir hafa þegar lagt fram, eru færð rök að því, að álagning eignarskatts samrýmist engan veginn þeim lágmarkskröfum sem almennt eru gerðar til innlánsstofnana um rekstraröryggi og fjárhagslegan styrk. Sparisjóðir eru eignarskattsfrjálsir á Norðurlöndunum öllum og sama gildir um viðskiptabankana í Danmörku, Finnlandi og Svíþjóð. Er þess því eindregið að vænta, að fallið verði frá hugmyndum um álagningu eignarskatts á innlánsstofnanir, jafnvel þótt álagning tekjuskatts hlyti meirihlutafylgi á Alþingi.

## **Fylgiskjal II.**

Reykjavík, 19. mars 1982.

Fjárhags- og viðskiptanefnd efri deildar Alþingis.

Vísað er til fundar, er bankastjórn Seðlabankans átti með nefndinni 15. þ. m., og bréfs nefndarinnar, dags. sama dag. Til ítrekunar á því, sem fram kom á fyrrgreindum fundi, svo og vegna fyrirspurna, er þar voru lagðar fram, vill bankastjórn Seðlabankans taka fram eftirfarandi:

### **1) Um álagningu veltuskatts á árinu 1982.**

Almennt er viðurkennt, að veltuskattur er óheppilegt form skattlagningar, þar sem veltan er mjög ófullkominn mælikvarði á afkomu og greiðslugetu fyrirtækja. Vitað er, að afkoma innlánsstofnana hér á landi er um þessar mundir mjög mismunandi, en það veldur því, að veltuskattur mun leggjast mjög mismunandi þungt á þessar stofnanir. Getur slík skattlagning haft mjög alvarleg áhrif á fjárhag þeirra innlánsstofnana, er standa tæpast að því er varðar afkomu og eigið fé, en í þeirra hópi eru m. a. ýmsir smáir sparisjóðir. Einnig er á það að benda, að hvergi kemur ótvírætt fram í frumvarpinu, hvort veltuskattur á árinu 1982 verði frádráttarhæfur við álagningu tekjuskatts á tekjur þessa árs, sem framkvæma á á árinu 1983. Úr þessu þarf að bæta, svo að ekki komi til tvísköttunar á tekjur yfirstandandi árs.

### **2) Um álagningu tekjuskatts.**

Sú stefna er valin í umræddu frumvarpi, að tekjuskattur verði lagður á innlánsstofnanir skv. núgildandi tekjuskattslögum án nokkurra sérákvæða, er taki tillit til sérstaks hlutverks og ábyrgðar innlánsstofnana. Seðlabankanum hefur ekki gefist tóm til þess að láta fara fram rækilega könnun á þessu máli, enda hefur það borið brátt að. Það er hins vegar ljóst, að nauðsynlegt er, að ýmis sérákvæði gildi um skattlagningu innlánsstofnana, ef hún á ekki að verða heilbrigðri bankastarfsemi fjötur um fót. Til dæmis má hér nefna tvö atriði, sem ástæða er til að kanna rækilega. Í fyrsta lagi er í frumvarpinu felld niður 5% heimild til afskriftar á útstandandi skuldum, sem í gildi eru um annan atvinnurekstur skv. núgildandi skattalögum. Fyrir því kunna að vera góð rök, að 5% frádráttur af þessu tagi hæfi ekki, þegar um er að ræða fyrirtæki, sem hafa lánastarfsemi að meginverkefni. Á hinn bóginn er ljóst, að útlánastarfsemi innlánsstofnana fylgir veruleg áhætta, og er því nauðsynlegt, að hæfileg heimild sé í lögum til þess, að þær geti lagt fé til hliðar á afskriftareikning til þess að standa undir þessari áhættu. Í öðru lagi er nauðsynlegt, að tekið sé tillit til þess í skattlagningu innlánsstofnana, hver eiginfjárstaða þeirra er. Eiginfjárstaða er grundvöllur þess öryggis, er innstaðueigendur njóta, svo og trausts innlánsstofnana bæði út á við og inn á við. Mikilvægt

er því, að eiginfjárlutfallið falli aldrei niður fyrir tiltekið lágmark, og er æskilegt, að í lögum sé ákvæði er heimili innlánsstofnunarinnar að leggja fé í varasjóð án skattlagningar, á meðan eiginfjárlutfall þeirra er fyrir neðan þau mörk, sem talin eru æskileg frá öryggissjónarmiði.

### 3) Svör við spurningum, er fram komu á fundi nefndarinnar.

#### a) Áhrif skattlagningar á afkomu innlánsstofnana.

Veltuskattur sá, sem fyrirhugað er að leggja á innlánsstofnanir á þessu ári, skal nema 0,06% af heildarinnlánum þeirra í lok hvers mánaðar. Án tekjuaukningar á móti mun því afkoma og ráðstöfunarfé innlánsstofnana dragast saman um samsvarandi fjárhæð, sem áætluð hefur verið 55 millj. kr. Eigi að jafna þessi áhrif á afkomu og ráðstöfunarfé þarf til að koma 0,7% aukning vaxtabils, þ. e. a. s. mismunar á útláns- og innlánsvöxtum, sem væntanlega yrði að gerast með hækkun útlánsvaxta, þar sem við ákvörðun innlánsvaxta yrði að taka tillit til verðlagsþróunar. Verði slík vaxtahækkun ekki látin taka til endurkaupanlegra afurðalána, yrði hækkun annarra útlánsvaxta að nema 0,9%.

#### b) Afkoma bankanna nú.

Enn liggja ekki fyrir lokatölur um afkomu bankanna 1981, en ljóst er að hún hefur orðið mjög misjöfn og lakari hjá sumum en árið á undan, þannig að eiginfjárlutfall á sambærilegum grundvelli hefur ekki batnað hjá flestum innlánsstofnunum. Útlit er fyrir, að afkoma innlánsstofnana muni versna á árinu 1982, m. a. vegna aukningar á verðtryggðum inn- og útlánum, þar sem vaxtabilið er lægra en í öðrum viðskiptum bankastofnana. Enn liggja ekki fyrir nægilega traustar áætlanir um þetta efni, en ekki er ólíklegt, að auka þurfi vaxtabilið á þessu ári jafnvel þótt tvískattlagning innlánsstofnana komi ekki til. Það er því ljóst, að erfitt verður að komast hjá því að hækka útlánsvexti sérstaklega, ef lagður verður veltuskattur á innlánsstofnanirnar á þessu ári.

#### c) Þróun eiginfjárstöðu innlánsstofnana undanfarin ár.

Tekið hefur verið saman yfirlit yfir eigið fé innlánsstofnana sem hlutfall af niðurstöðu efnahagsreiknings viðskiptabankanna frá 1960 og sparisjóðanna frá 1962 (tafla 1). Innfalið í því er bókfært verðmæti fasteigna og áhalda samkvæmt mjög mismunandi mati, og ýmis annar munur er á uppgjörsmáta, nýtt eigið fé hefur áhrif o. s. frv. Hafa innlánsstofnanir í vaxandi mæli tekið upp endurmat fasteigna, meðfram vegna þess að eigið fé nemur að öðrum kosti ákaflega lágu hlutfalli. Hins vegar er eigið fé í formi fasteigna og áhalda að sjálfsögðu með engu móti handbært sem varafé rekstrarins. Til þess að sneiða hjá þessum ágöllum eru jafnframt birtar talnaraðir um eigið fé án fasteigna, áhalda og búnaðar, en um sparisjóðina ná þær aðeins aftur til 1972.

Í upphafi þess tímabils, sem hér er sýnt, höfðu bæði bankar og sparisjóðir þokkalega eiginfjárstöðu, en hún fór þegar lækkanði, mjög ört frá miðjum sjöunda tugnum, og náði lágmarki 1974 (sparisjóðir) og 1975 (viðskiptabankar). Rýrnun hlutfallsins var gerð minna áberandi með því að tjalda endurmati fasteigna, en að þeim og tækjum og búnaði slepptum hrapaði fjáreignaleg eiginfjárstaða viðskiptabanka niður í 1,5% árin 1976—78, en þó ekki nema í 3,5% hjá sparisjóðunum 1973. Er staða viðskiptabankanna aðeins lítilllega tekin að rétta við eftir þetta, en verður þó að teljast mjög slök.

Auk þess eru tiltæk sundurliðuð yfirlit um einstaka viðskiptabanka (töflur 2 og 3). Sýnir tafla 2 tilraun til samræmingar að endurmati fasteigna þeirra banka, sem ekki hafa þegar fært það upp. Tafla 3 sýnir hins vegar ósamræmdar reikningsniðurstöður sem og fjáreignalega

eiginfjárstöðu (kölluð handbært eigið fé). Sýnir hún þá markverðu niðurstöðu, að síðar greinda staðan hefur verið neikvæð hjá ýmsum bönkum nokkur síðustu árin, eða litlu einu yfir núllmarki.

Tilvitnaðar töflur fylgja hér með.

Virðingarfyllst,  
SEDLABANKI ÍSLANDS  
Davíð Ólafsson. Guðmundur Hjartarson.

### Fylgiskjal III.

Seðlabanki Íslands, Hagfræðideild

17. mars 1982.

**Tafla 1.**  
**Eignarfjárhlutföll banka og sparisjóða.**

| Árslök     | Eigið fé sem % af niðurstöðutölu efnahagsreiknings |                  | Eigið fé að frádregnum fasteignum og áhöldum sem % af niðurstöðutölu efnahagsreiknings að frátöldum fasteignum og áhöldum |                  |
|------------|--|------------------|---|------------------|
|            | Viðskipta-<br>bankar                               | Spari-<br>sjóðir | Viðskipta-<br>bankar  | Spari-<br>sjóðir |
| 1960 ..... | 10,0   |                  | 9,1   |                  |
| 1961 ..... | 9,8  |                  | 9,0   |                  |
| 1962 ..... | 9,7  | 7,4              | 8,9   |                  |
| 1963 ..... | 9,6  | 7,6              | 8,6   |                  |
| 1964 ..... | 8,9  | 7,4              | 7,7   |                  |
| 1965 ..... | 8,1  | 7,1              | 7,2   |                  |
| 1966 ..... | 7,9  | 7,2              | 6,9   |                  |
| 1967 ..... | 8,0  | 7,7              | 6,6   |                  |
| 1968 ..... | 7,2  | 7,6              | 5,7   |                  |
| 1969 ..... | 6,9  | 7,0              | 5,4   |                  |
| 1970 ..... | 6,6  | 6,5              | 5,0   |                  |
| 1971 ..... | 6,0  | 6,1              | 4,4   |                  |
| 1972 ..... | 5,7  | 5,9              | 3,9   | 3,6              |
| 1973 ..... | 5,1  | 5,6              | 3,5   | 3,5              |
| 1974 ..... | 4,0  | 5,5              | 2,4   | 3,7              |
| 1975 ..... | 3,8  | 5,9              | 1,7   | 4,5              |
| 1976 ..... | 4,0  | 6,4              | 1,5   | 5,1              |
| 1977 ..... | 4,3  | 7,1              | 1,5   | 4,6              |
| 1978 ..... | 5,0  | 9,8              | 1,5   | 5,8              |
| 1979 ..... | 5,4  | 11,0             | 2,0   | 6,2              |
| 1980 ..... | 6,5  | 11,8             | 2,4   | 6,7              |

Tölurnar byggjast á ársreikningum banka og sparisjóða. Mismunandi uppgjörsmáti, einkum við mat fasteigna, veldur því, að tölur eru ekki sambærilegar ár frá ári. Með frádrætti fasteigna, áhaldna og búnaðar, eins og gert er hér í tveim seinni dálkunum, er að nokkru komist hjá þessum vanda.



## Fylgiskjal IV.

Sæðlabanki Íslands, Hagfræðideild.

3. nóvember 1981.

**Tafla 2.**  
**Eigið fé viðskiptabanka í hlutfalli af niðurstöðutölu efnahagsreiknings.**

|      | Lands-<br>banki | Útvegs-<br>banki | Búnaðar-<br>banki | Iðnaðar-<br>banki | Verslunar-<br>banki | Samv.-<br>banki | Alþýðu-<br>banki | Viðskiptab.<br>alls |
|------|-----------------|------------------|-------------------|-------------------|---------------------|-----------------|------------------|---------------------|
| 1960 | 12,2            | 7,8              | 6,2               | 7,3               | —                   | —               | —                | 10,0                |
| 1    | 11,8            | 8,5              | 6,0               | 6,7               | 5,6                 | —               | —                | 9,8                 |
| 2    | 11,9            | 8,9              | 5,0               | 6,7               | 4,8                 | —               | —                | 9,7                 |
| 3    | 12,7            | 8,1              | 4,4               | 6,6               | 4,3                 | —               | —                | 9,6                 |
| 4    | 12,0            | 7,7              | 3,8               | 6,5               | 3,8                 | 2,8             | —                | 8,9                 |
| 5    | 11,3            | 6,8              | 3,4               | 5,5               | 3,5                 | 2,2             | —                | 8,1                 |
| 6    | 11,2            | 6,5              | 3,0               | 4,5               | 4,6                 | 2,7             | —                | 7,9                 |
| 7    | 11,6            | 6,3(9,5)         | 2,9               | 3,8               | 5,7                 | 2,4             | —                | 8,0                 |
| 8    | 10,7            | 5,1(7,9)         | 2,7               | 3,5               | 6,2                 | 2,3             | —                | 7,2                 |
| 9    | 10,9            | 4,8(8,1)         | 2,4               | 3,1               | 5,2                 | 2,2             | —                | 6,9                 |
| 70   | 10,6            | 4,8(8,3)         | 2,2               | 2,8               | 5,0                 | 2,5             | —                | 6,6                 |
| 1    | 9,5             | 3,7(6,3)         | 2,1               | 2,5               | 5,0                 | 2,2             | 12,4             | 6,0                 |
| 2    | 8,4             | 3,7...           | 1,9               | 3,8               | 4,7                 | 6,1             | 8,1              | 5,7                 |
| 3    | 6,8             | 3,3...           | 1,9               | 3,3               | 7,8                 | 6,4             | 6,1              | 5,1                 |
| 4    | 4,7             | 2,1(5,3)         | 2,1               | 4,0               | 7,6                 | 5,9             | 5,9              | 4,0                 |
| 5    | 4,4             | 2,1(5,1)         | 2,3               | 3,6               | 7,0                 | 4,9             | 4,2              | 3,8                 |
| 6    | 4,4             | 2,0(5,6)         | 2,6               | 8,6               | 5,7                 | 5,2             | 8,3              | 4,0                 |
| 7    | 4,1(6,3)        | 3,7(4,8)         | 2,7(6,0)          | 8,0(8,9)          | 8,1(8,3)            | (6,8)           | (8,5)            | 4,3(6,2)            |
| 8    | 4,0(6,0)        | (4,5)            | (6,5)             | (7,7)             | 7,9(8,4)            | (6,7)           | (7,9)            | 5,0(6,1)            |
| 9    | 4,3(6,5)        | (4,4)            | (7,0)             | (7,7)             | (11,2)              | (6,9)           | (7,5)            | 5,4(6,5)            |
| 80   | (6,3)           | (4,3)            | (7,5)             | (8,6)             | (11,8)              | (6,9)           | (6,7)            | (6,5)               |

Ath.: Svígatölur sýna endurmetið eigið fé í hlutfalli við niðurstöðutölu efnahagsreiknings. Útvegsbanki, Búnaðarbanki og Iðnaðarbanki sýna endurmetið eigið fé í reikningum sínum frá og með árinu 1978. Samvinnubanki og Alþýðubanki frá og með árinu 1977. Verslunarbanki frá og með árinu 1979, en Landsbanki ekki fyrir en árið 1980. Hér er ekki tekið með í myndina Verslunarsparisjóður, Samvinnusparisjóður og Alþýðusparisjóður.

Endurmat eigin fjár byggist á mismun milli bókfærðs fasteignaverðs og endurmetins fasteignaverðs, en þá er annars vegar tekið mið af hinu opinbera fasteignamati síðustu fjögur árin og hins vegar áætluðu fasteignamati út frá uppgæfðu brunabótamati árin þar á undan.

## Fylgiskjal V.

Seðlabanki Íslands, Hagfræðideild.

3. nóv. 1981.

**Tafla 3.**  
**Eigið fé viðskiptabanka að frádregnu bókfærðu verði fasteigna, áhaldna og búnaðar = handbært eigið fé.**

| Í árslok | Bókfært eigið fé í m.gkr. að frádregnu bókfærðu verði fasteigna, áhaldna og búnaðar, I |      |      |      |                  |                 |       |      |      |      | Í % af niðurstöðutölu efnahagsreiknings án fasteigna, áhaldna og búnaðar, II |                    |                   |                    |     |   |  |  |
|----------|--|------|------|------|------------------|-----------------|-------|------|------|------|--|--------------------|-------------------|--------------------|-----|---|--|--|
|          | 1  | 2    | 3    | 4    | 5                | 6               | 7     | 8    | 1    | 2    | 3  | 4                  | 5                 | 6                  | 7   | 8 |  |  |
| 1960     | 245  | 80   | 26   | 6    | -4 <sup>1)</sup> | —               | 353   | 11,9 | 7,7  | 5,5  | 4,4  | -2,3 <sup>1)</sup> | —                 | —                  | 9,1 |   |  |  |
| 1961     | 286  | 91   | 23   | 4    | 4                | 1 <sup>2)</sup> | 409   | 11,5 | 8,5  | 4,4  | 2,1  | 1,6                | 1,3 <sup>3)</sup> | —                  | 9,0 |   |  |  |
| 1962     | 345  | 104  | 24   | 5    | 6                | 7 <sup>2)</sup> | 491   | 11,6 | 8,9  | 3,4  | 2,2  | 1,7                | 4,9 <sup>2)</sup> | —                  | 8,9 |   |  |  |
| 1963     | 405  | 109  | 25   | 8    | 6                | 5               | 558   | 12,5 | 6,9  | 3,0  | 2,9  | 1,5                | 2,6               | —                  | 8,6 |   |  |  |
| 1964     | 448  | 114  | 26   | 9    | -14              | 3               | 586   | 11,7 | 6,2  | 2,5  | 2,6  | -3,3               | 1,2               | —                  | 7,7 |   |  |  |
| 1965     | 518  | 119  | 28   | 6    | -13              | 4               | 662   | 11,0 | 6,8  | 2,0  | 1,3  | -2,4               | 1,0               | —                  | 7,2 |   |  |  |
| 1966     | 572  | 125  | 24   | 7    | -10              | 8               | 726   | 10,7 | 6,5  | 1,4  | 1,2  | -1,6               | 1,7               | —                  | 6,9 |   |  |  |
| 1967     | 611  | 128  | 6    | -2   | 9                | 4               | 756   | 10,8 | 6,1  | 0,3  | -0,2   | 1,3                | 0,7               | —                  | 6,6 |   |  |  |
| 1968     | 624  | 120  | -11  | -14  | 12               | 2               | 733   | 9,8  | 4,7  | -0,5 | -1,9   | 1,5                | 0,3               | —                  | 5,7 |   |  |  |
| 1969     | 664  | 117  | -28  | -12  | 17               | 7               | 763   | 9,8  | 4,2  | -1,0 | -1,4   | 1,8                | 0,9               | -1,8 <sup>3)</sup> | 5,4 |   |  |  |
| 1970     | 725  | 120  | -40  | -13  | 22               | 9               | 822   | 9,5  | 4,1  | -1,2 | -1,2   | 1,8                | 1,0               | -0,7 <sup>3)</sup> | 5,0 |   |  |  |
| 1971     | 770  | 111  | -57  | -16  | 26               | -10             | 823   | 8,3  | 3,0  | -1,4 | -1,3   | 2,2                | -0,9              | -0,3               | 4,4 |   |  |  |
| 1972     | 851  | 127  | -46  | -13  | 27               | 59              | 1009  | 7,3  | 2,9  | -0,9 | -0,9   | 1,9                | 3,7               | 0,9                | 3,9 |   |  |  |
| 1973     | 984  | 140  | -28  | -22  | 105              | 86              | 1271  | 5,9  | 2,4  | -0,4 | -1,3   | 5,5                | 3,9               | 1,0                | 3,5 |   |  |  |
| 1974     | 1051   | 55   | 1    | 7    | 124              | 73              | 1327  | 3,7  | 0,5  | 0    | 0,3  | 5,5                | 2,6               | 1,6                | 2,4 |   |  |  |
| 1975     | 1246   | -3   | 52   | -41  | 101              | -55             | 1254  | 3,2  | 0    | 0,4  | -1,4   | 3,7                | -1,4              | -3,6               | 1,7 |   |  |  |
| 1976     | 1626   | 9    | 72   | -58  | 99               | -201            | 1478  | 3,2  | 0,1  | 0,5  | -1,5   | 2,7                | -3,8              | -5,0               | 1,5 |   |  |  |
| 1977     | 2140   | 31   | 250  | -218 | -67              | -80             | 2026  | 3,1  | 0,1  | 1,1  | -4,2   | -1,5               | -1,0              | -1,6               | 1,5 |   |  |  |
| 1978     | 3397   | -325 | 422  | -244 | -79              | -75             | 3048  | 3,1  | -1,0 | 1,2  | -3,0   | -1,1               | -0,6              | -1,9               | 1,5 |   |  |  |
| 1979     | 5898   | -520 | 1074 | -234 | 185              | 49              | 6288  | 3,6  | -1,0 | 1,9  | -1,7   | 1,9                | 0,3               | -4,1               | 2,0 |   |  |  |
| 1980     | 10772  | -635 | 2668 | 166  | 62               | 240             | 13067 | 3,6  | -0,8 | 2,9  | 0,6  | 0,4                | 0,7               | -2,9               | 2,4 |   |  |  |

1. Landsbanki Íslands.
2. Útvegsbanki Íslands.
3. Búnaðarbanki Íslands.
4. Þónaðarbanki Íslands.
5. Verslunarbanks Íslands.
6. Samvinnubanki Íslands.
7. Alþýðubankinn h.f.
8. Viðskiptabankar alls.

Heimildir:  
1971—1980 Bankaeftirlit.  
1960—1970 Ársskýrslur bankanna.

- 1) Verslunarsparisjóður.
- 2) Samvinnusparisjóður.
- 3) Alþýðusparisjóður.

## Fylgiskjal VI.

Reykjavík, 29. mars 1982

Til fjárhags- og viðskiptanefndar efri deildar Alþingis.

Samband viðskiptabankanna og Samband sparisjóða hafa sent nefndinni sameiginlega umsögn og mótmæli gegn frv. um skattskyldu innlánsstofnana (215. mál), en undirritaðar stofnanir telja óhjákvæmilegt að vekja athygli á og andmæla einu atriði frumvarpsins, sem alvarlega mismunar þeim stofnunum, sem frv. er ætlað að ná til, ef það yfirleitt nær fram að ganga.

Skattlagning innlánsstofnana er þáttur í fjáröflun vegna efnahagsráðstafana ríkisstjórnarinnar. Þegar fjármálaráðherra gerði grein fyrir þeirri fjáröflun, áætlaði hann tekjur af skattlagningu innlánsstofnana 40 millj. kr. Í frv. á þskj. 372 er ráðgerð skattheimta hins vegar 50 millj. kr. Ástæðan er sú, að ráðgert er að lækka hluta ríkissjóðs af gengismun og umboðsþóknun gjaldeyrisbankanna vegna erlendra viðskipta úr 60% í 50%, sem áætlað er að rýri tekjur ríkissjóðs um 9 millj. kr. Niðurstaðan er því sú, að innlánsstofnunum almennt er ætlað að greiða þetta tekjutap ríkissjóðs.

Þessari fyrirætlun hljóta aðrar innlánsstofnanir harðlega að mótmæla og lýsa furðu sinni yfir þessari fráleitu hugmynd fjármálaráðherra.

Hér er ruglað saman tveimur óskyldum málum. Af hálfu fjármálaráðuneytisins hefur frá upphafi hlutdeildar ríkissjóðs í tekjum gjaldeyrisbankanna af erlendum viðskiptum verið lögð á það áhersla, að ekki mætti líta á þessa gjaldtöku sem skattheimtu af gjaldeyrisbönkunum, heldur sem eðlilega hlutdeild ríkisins í tekjum vegna forréttinda, sem aðeins tveir bankar njóta. Hér er því um svipaða skattlagningu að ræða og skatt á ferðmannagjaldeyri, en alls ekki sambærilegt við tekjuskatt.

Það er auðvitað ljóst, að þessi hlutdeild ríkissjóðs í tekjum gjaldeyrisbankanna af erlendum viðskiptum er orðin óhæfileg, en málið verður ekki leyst með því að ætla þeim stofnunum bankakerfisins, sem ekki njóta að neinu leyti hlunninda af erlendum viðskiptum, að axla þessa skattbyrði að stórum hluta.

Ekki virðast vera nema tvær leiðir til þess að koma í veg fyrir þau rangindi, sem frv. felur í sér að þessu leyti. Annaðhvort er að lækka umrædda hlutdeild ríkissjóðs í tekjum af gjaldeyrisviðskiptum, án þess að hækka skattgreiðslur annarra innlánsstofnana sem því nemur, eða fresta lækkuninni til ársins 1983, þegar innlánsstofnunum er ætlað að greiða skatta eftir almennum skattalögum, og lækka hið sérstaka skattgjald innlánsstofnana 1982 í 40 millj. kr. svo sem fjármálaráðherra upphaflega áætlaði.

Undirritaðar innlánsstofnanir treysta háttv. nefnd til að breyta frv. á þann hátt, að komið sé í veg fyrir það misrétti, sem hér hefur verið vakin athygli á.

Virðingarfyllt

Búnaðarbanki Íslands

Magnús Jónsson, Þórh. Tryggvason.

Iðnaðarbanki Íslands h. f.

Bragi Hannesson, R. Önundarson.

Verslunarbanki Íslands h. f.

Höskuldur Ólafsson, Kristján Oddsson.

Samvinnubanki Íslands h. f.

Pétur Erlendsson.

Alþýðbankinn h. f.

Stefán Gunnarsson.

Samband íslenskra sparisjóða

Sigurður Hafstein.

## Fylgiskjal VII.

IÐNAÐARBANKI ÍSLANDS HF.

19. mars 1982

Til fjárhags- og viðskiptanefndar efri deildar Alþingis.

Samband íslenskra viðskiptabanka og Samband íslenskra sparisjóða hafa sent nefndinni umsögn um frumvarp til laga um skattskyldu innlánsstofnana. Iðnaðarbankinn vill þó vekja athygli á einu atriði frumvarpsins sérstaklega, sem mundi að óbreyttu mismuna bankanum.

Með 2. gr. frumvarpsins er ætlunin að undanþiggja skattlagningu þá fjárfestingarlánasjóði sem sambærilegir eru fjárfestingarlánasjóðum í eigu hins opinbera. Meðal þeirra sjóða, sem upp eru taldir í greininni, er „Iðnlánasjóður Íslands“, sem raunar heitir réttu nafni Iðnlánasjóður. Hér er um misskilning að ræða, því Iðnlánasjóður er opinber fjárfestingarlánasjóður og því óþarft að undanþiggja hann skattlagningu sérstaklega, fremur en aðra opinbera sjóði.

Hins vegar er Veðdeild Iðnaðarbanka Íslands hf. fjárfestingarlánasjóður, alveg hlið-stæður Stofnlánadeild verslunarfyrtækja (Verslunarlánasjóði) og Stofnlánadeild samvinnufélaga. Veðdeildin er í eigu bankans rétt eins og ofantaldir tveir sjóðir eru í eigu Verslunarbankans og Samvinnubankans. Fjárhagur Veðdeildarinnar er algjörlega aðskilinn frá fjárhag bankans, skv. fyrirmælum í reglugerð fyrir Iðnaðarbanka Íslands hf. Tekjuafgangur deildarinnar hefur jafnan verið lagður óskertur í varasjóð hennar.

Hlutverk Veðdeildarinnar er að veita lán á þeim sviðum iðnaðar sem aðrir fjárfestingarlánasjóðir iðnaðarins veita ekki lán til, þ. e. til kaupa á verkfærum og tækjum fyrir iðnaðarmenn. Með því að deildin yrði skattlögð umfram það, sem öðrum sambærilegum sjóðum er lagt á herðar, væri geta hennar til að rækja hlutverk sitt alvarlega skert, enda verður deildin að búa við sömu kjör og aðrir sjóðir varðandi útlánsvexti og vexti aðfengins lánsfjár.

Vér vonum að háttvirt nefnd muni breyta frumvarpinu á þann hátt, að komið verði í veg fyrir þá mismunun sem hér hefur verið vakin athygli á, enda líklegast að um mistök eða misskilning hafi verið að ræða við samningu frumvarpsins.

Virðingarfyllst,

IÐNAÐARBANKI ÍSLANDS HF.  
Bragi Hannesson.      Ragnar Önundarson.